

УДК 547.853.5 + 547.781.3

О.В. Кушнір, В.І. Дорохов, Н.В. Мельниченко, М.В. Вовк

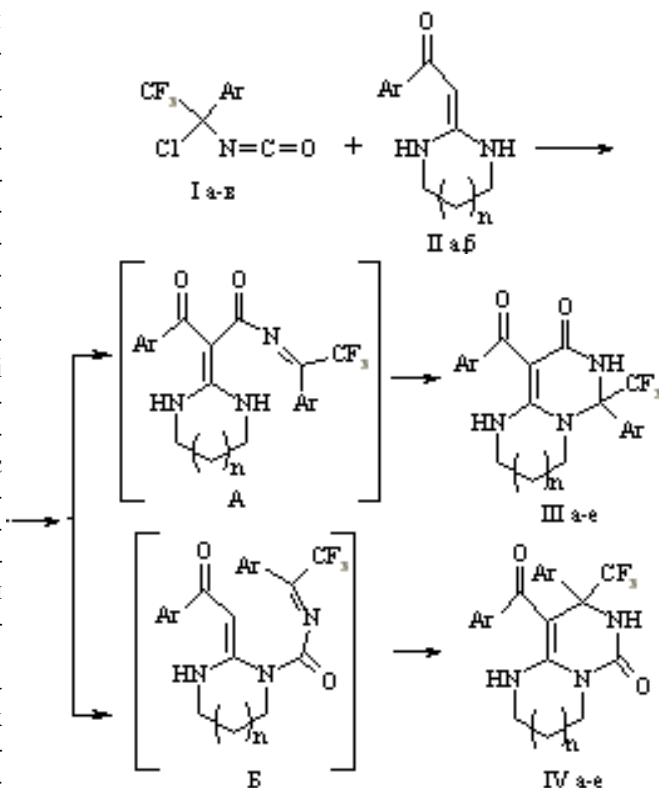
ЦИКЛОКОНДЕНСАЦІЯ 1-АРИЛ-2,2,2-ТРИФТОРО-1-ХЛОРОЕТИЛІЗОЦІАНАТІВ
З ЦИКЛІЧНИМИ α -АРОЇЛ-N,N-КЕТЕНАМІНАЛЯМИ

Циклоконденсацією 1-арил-2,2,2-трифторо-1-хлороетилізоціанатів з циклічними α -ароїл-N,N-кетенаміналями синтезовані 7(8)-трифторометилпохідні імідазо[1,2-*c*]піримідин-5(1*H*)-ону та 6*H*-піримідо[1,6-*a*]піримідин-6-ону.

ВСТУП. Упродовж останніх трьох десятиліть 1-хлороалкілізоціанати широко використовуються як ефективні біелектрофільні реагенти в різноманітних гетероциклізаціях [1]. Особливо важливою видається їх роль в новій стратегії формування піримідинового циклу, яка базується на циклоконденсації із структурами енамінного типу [2—4]. При детальному дослідженні таких взаємодій було виявлено особливості впливу природи реагентів та реакційних умов на їх перебіг. Зокрема встановлено, що 1-хлоробензилізоціанати та їх α -трифторометилзовані аналоги — 1-арил-2,2,2-трифторо-1-хлороетилізоціанати — утворюють структурно ізомерні продукти циклізації з амінокротонатами [3, 5], N,S-ароїлкетенацеталями [6], діалкіламінофумаратами [7]. Окрім цього, нещодавно ми показали [8], що конденсація 1-хлоробензилізоціанатів із α -ароїл-N,N-кетенаміналями відбувається за схемою С-ізоціанатоалкілювання і приводить до похідних 7-арилімідазо[1,2-*c*]піримідин-5(1*H*)-ону та 8-арил-6*H*-піримідо[1,6-*a*]піримідин-6-ону. Предметом даного повідомлення є дослідження циклізації 1-арил-2,2,2-трифторо-1-хлороетилізоціанатів (I а–в) з циклічними α -ароїл-N,N-кетенаміналями (II а–б) — типовими представниками енамінних сполук, які є зручними синтетичними блоками при конструюванні полігетероциклічних систем [9].

ЕКСПЕРИМЕНТ ТА ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ. З урахуванням виражених карбамойлюючих властивостей ізоціанатів (I) і раніше отриманих результатів [5—7] доволі вірогідним видавався перебіг реакції через утворення первинних продуктів С-карбамойлювання А, які потім циклізуються в конденсовані піримідини III а–е із CF₃-групою в амінальному фрагменті молекули. Насправді при

взаємодії ізоціанатів (I а–в) з кетенаміналями в киплячому толуолі в присутності органічної основи домінуючим є альтернативний напрямок реакції, який приводить до регіоізомерних піримідинонів IV а–в або IV г–е із незначною кількістю (5—12 %) піримідинонів III г–е, які були ідентифіковані методами ЯМР ¹⁹F та хромато-мас-спектрометрії.

I: Ar=Ph (а), 4-FC₆H₄(б), 4-MeOC₆H₄ (в); II: n=0, Ar=4-BrC₆H₄(а); n=1, Ar=4-ClC₆H₄ (б); III,IV: n=0, Ar=Ph (а), 4-FC₆H₄ (б), 4-MeOC₆H₄ (в); n=1, Ar=Ph (г), 4-FC₆H₄ (д), 4-MeOC₆H₄ (е).

© О.В. Кушнір, В.І. Дорохов, Н.В. Мельниченко, М.В. Вовк, 2011

Додаткова кристалізація суміші речовин IV г–е та III г–е дозволяє виділити піримідопіримідини IV г–е в аналітично чистому вигляді.

Така реалізація процесу, очевидно, обумовлена первинним N-карбамоїлюванням кетенаміналів (II) і утворенням інтермедіатів типу Б, які при підвищеній температурі схильні до внутрішньо-молекулярної конденсації до піримідоанельованих 1,3-діазагетероциклів IV а–е. При цьому варто зазначити і вплив розміру циклу в кетенаміналях на нуклеофільність атомів азоту і відповідно на характер взаємодії. Так, в разі сполуки II б із шестичленним кетенамінальним фрагментом стає можливим і мінорне C-карбамоїлювання, що приводить до сполук III г–е.

Структура синтезованих сполук IV а–е строго доведена із використанням комплексу фізико-хімічних методів. Зокрема, їх ІЧ-спектри характеризуються смугами поглинання груп C=O, які накладаються, при 1715–1720 cm^{-1} та груп NH при 3240–3260 cm^{-1} . У спектрах ЯМР ^{19}F фіксується синглетний сигнал в області –73 — –74 м.ч., що вказує на зв'язок групи CF_3 із атомом вуглецю фрагмента C–C(CF_3)Ar–NH [10]. Однак найбільш доказовими є спектри ЯМР ^{13}C , в яких атоми вуглецю в положенні 7 сполук IV а–в або в положенні 8 сполук IV г–е прописуються в діапазоні 63–65 м.ч. квіртетами із КССВ з атомами фтору екзоциклічної групи CF_3 25.8–28.8 Гц. У випадку структур типу III слід було очікувати поглинання атома вуглецю в положенні 5 або 6 в області 80 — 81 м.ч. [11]. Особливістю спектрів ЯМР ^1H усіх синтезованих сполук є сильнопольне зміщення дублетного сигналу орто-протонів арильного замісника в положенні 7 або 8 в область 6.48–6.65 м.ч. за рахунок їх екранування ароїльним фрагментом молекули. Окрім цього, простежується відмінність у хімічних зсувах NH протонів в положенні 1 біциклічної системи: для похідних імідазолідину IV а–в вони проявляються при 8.96–8.98 м.ч., а для похідних гексагідропіримідину IV г–е зміщуються в область 12.69–12.77 м.ч., що, вірогідно, пов'язано із можливістю утворення водневого зв'язку із групою C=O ароїльного замісника.

Таким чином, на прикладі конденсації 1-арил-2,2,2-трифторо-1-хлороетилізоціанатів з циклічними α -ароїл-N,N-кетенацеталами реалізовано ефективний підхід до нових конденсованих піримідинів, наявність у структурі яких фармакофорної трифторометильної групи [12, 13] створює спри-

ятливі умови для їх використання в раціональному пошуку біоактивних речовин.

ІЧ-спектри сполук у таблетках КВг записані на приладі UR-20. Спектри ЯМР ^1H та ^{13}C в ДМСО- d_6 виміряні на приладі Bruker Avance DRX-500 (500.13, 125.75 МГц відповідно), внутрішній стандарт — ТМС. Спектри ЯМР ^{19}F отримані на спектрометрі Varian-Gemini (188.14 МГц), внутрішній стандарт — CCl_3F . Хромато-мас-спектри виміряні на приладі Agilent 1100/DAD/MSD/VLG 119562.

7-Арил-8-ароїл-7-трифторометил-2,3,6,7-тетрагідропіримідазо[1,2-с]піримідин-5-(1H)-они (IV а–в) та 8-арил-9-ароїл-8-трифторометил-1,2,3,4,7,8-гексагідро-6H-піримідо[1,6-а]піримідин-6-они (IV г–е). До розчину 4 ммоль α -ароїл-N,N-кетенацеталу (II а,б) у 20 мл безводного толуолу послідовно додавали 4 ммоль ізоціанату (I а–в) в 5 мл толуолу, 0.4 мл триетиламіну в 3 мл толуолу, перемішували при кімнатній температурі 2 год, а потім кип'ятили впродовж 2 год. Утворений осад відфільтровували, промивали водою, висушували і кристалізували. Сполуки IV г–е повторно кристалізували із суміші етанол : ДМФА = 1:6.

8-(4-Бромобензоїл)-7-феніл-7-(трифторометил)-2,3,6,7-тетрагідропіримідазо[1,2-с]піримідин-5-(1H)-он (IV а). Вихід 69 %, т.топл. 283–285 °С (етанол : ДМФА = 1:2). ІЧ-спектр, ν , cm^{-1} : 1715 (C=O), 3250 (N–H). Спектр ЯМР ^1H , δ , м.ч.: 3.67–3.92 м (4H, 2CH₂), 6.55 д (2H_{аром}, $J=6.8$ Гц), 7.08–7.22 м (7H_{аром}), 8.47 с (1H, NH), 8.98 с (1H, NH). Спектр ЯМР ^{19}F , δ , м.ч.: –73.99. Спектр ЯМР ^{13}C , δ , м.ч.: 42.01 (CH₂), 42.68 (CH₂), 65.52 кв (C⁷, $J_{\text{C-F}}=26.3$ Гц), 84.40 (C⁸), 126.25 кв (CF₃, $J_{\text{C-F}}=287.5$ Гц), 120.30, 127.26, 127.32, 127.64, 127.74, 129.76, 139.34, 141.66 (C_{аром}), 149.41 (C⁵), 156.63 (C⁹), 188.96 (C=O).

Знайдено, %: C 51.70; H 3.20; N 8.88. $[\text{M}+1]^+$ 467. $\text{C}_{20}\text{H}_{15}\text{BrF}_3\text{N}_3\text{O}_2$. Розраховано, % : C 51.52; H 3.24; N 9.01. М 466.25.

8-(4-Бромобензоїл)-7-(4-фторофеніл)-7-(трифторометил)-2,3,6,7-тетрагідропіримідазо[1,2-с]піримідин-5-(1H)-он (IV б). Вихід 63 %, т.топл. 300 °С (еталацетат : ацетонітрил = 1:10). ІЧ-спектр, ν , cm^{-1} : 1720 (C=O), 3245 (N–H). Спектр ЯМР ^1H , δ , м.ч.: 3.69–3.98 м (4H, 2CH₂), 6.65 д (2H_{аром}, $J=7.0$ Гц), 6.92 д (2H_{аром}, $J=6.8$ Гц), 7.23 м (4H_{аром}), 8.49 с (1H, NH), 8.96 с (1H, NH). Спектр ЯМР ^{19}F , δ , м.ч.: –74.34, –115.22. Спектр ЯМР ^{13}C , δ , м.ч.: 42.19 (CH₂), 42.01 (CH₂), 60.11 кв (C⁷, $J_{\text{C-F}}=28.8$ Гц), 84.16 (C⁸), 125.55 кв (CF₃, $J_{\text{C-F}}=284.6$ Гц), 114.04, 120.45, 127.75, 129.64, 129.79, 135.31, 141.59

(C_{аром}), 149.33 (C⁵), 156.55 (C⁹), 161.20 д (C_{аром})
J_{C-F}=250.4 Гц), 188.67 (C=O).

Знайдено, % : С 49.87; Н 3.00; N 8.79. [M+1]⁺
485. C₂₀H₁₄BrF₄N₃O₂. Розраховано, % : С 49.61; Н 2.91; N 8.68. М 484.24.

8-(4-Бромобензоїл)-7-(4-метоксибеніл)-7-(трифторометил)-2,3,6,7-тетрагідроїмідазо[1,2-с]піримідин-5(1H)-он (IV в). Вихід 72 %, т.топл. > 300 °С (етанол : ДМФА = 1:2). ІЧ-спектр, КВр, ν, см⁻¹: 1720 (C=O), 3260 (N-H). Спектр ЯМР ¹H, δ, м.ч.: 3.65–3.88 м (7H, 2CH₂+CH₃O), 6.48 д (2H_{аром} J=7.6 Гц), 6.61 д (2H_{аром} J=7.4 Гц), 7.01 д (2H_{аром} J=7.6 Гц), 7.11 д (2H_{аром} J=7.4 Гц), 8.38 с (1H, NH), 9.23 с (1H, NH). Спектр ЯМР ¹⁹F, δ, м.ч.: -74.52. Спектр ЯМР ¹³C, δ, м.ч.: 41.86 (CH₂), 42.58 (CH₂), 65.66 кв (C⁷, J_{C-F}=26.8 Гц), 84.57 (C⁸), 125.39 кв (CF₃, J_{C-F}=288.4 Гц), 112.62, 119.75, 127.56, 128.84, 129.56, 130.76, 141.84, 158.45 (C_{аром}), 149.39 (C⁵), 156.64 (C⁹), 189.21 (C=O).

Знайдено, % : С 51.01; Н 3.50; N 8.40. [M+1]⁺
497. C₂₁H₁₇BrF₃N₃O₃. Розраховано, % : С 50.82; Н 3.45; N 8.47. М 496.28.

8-(4-Трифторометил)-8-беніл-9-(4-хлоробензоїл)-1,2,3,4,6,7-гексагідро-6H-піримідо[1,6-a]піримідин-6-он (IV з). Вихід 47 %, т.топл. > 300 °С (етанол : ДМФА = 1:3). ІЧ-спектр, ν, см⁻¹: 1725 (C=O), 3240 (N-H). Спектр ЯМР ¹H, δ, м.ч.: 1.94–198 м (2H, CH₂), 3.58–3.92 м (4H, 2CH₂), 6.48 д (2H_{аром} J=7.0 Гц), 6.89–7.17 м (7H_{аром}), 8.56 с (1H, NH), 12.77 с (1H, NH). Спектр ЯМР ¹⁹F, δ, м.ч.: -74.24. Спектр ЯМР ¹³C, δ, м.ч.: 19.52 (CH₂), 42.62 (CH₂), 48.91 (CH₂), 64.04 кв (C⁸, J_{C-F}=26.6 Гц), 86.17 (C⁹), 126.51 кв (CF₃, J_{C-F}=285.8 Гц), 126.56, 127.16, 127.35, 127.63, 128.28, 130.43, 139.77, 141.67 (C_{аром}), 149.49 (C⁶), 155.82 (C¹⁰), 188.40 (C=O).

Знайдено, % : С 57.64; Н 4.01; N 9.72. [M+1]⁺
436. C₂₁H₁₇ClF₃N₃O₂. Розраховано, % : С 57.87; Н 3.93; N 9.64. М 435.82.

8-(4-Трифторометил)-8-(4-фторофеніл)-9-(4-хлоробензоїл)-1,2,3,4,6,7-гексагідро-6H-піримідо[1,6-a]піримідин-6-он (IV д). Вихід 51 %, т.топл. > 300 °С (етанол : ДМФА = 1:5). ІЧ-спектр, КВр, ν, см⁻¹: 1720 (C=O), 3260 (N-H). Спектр ЯМР ¹H, δ, м.ч.: 1.88–199 м (2H, CH₂), 3.43–3.89 м (4H, 2CH₂), 6.50 д (2H_{аром} J=7.0 Гц), 6.83–7.12 м (6H_{аром}), 8.61 с (1H, NH), 12.69 с (1H, NH). Спектр ЯМР ¹⁹F, δ, м.ч.: -74.57, -115.03. Спектр ЯМР ¹³C, δ, м.ч.: 19.42 (CH₂), 38.06 (CH₂), 44.07 (CH₂), 63.52 кв (C⁸, J_{C-F}=25.8 Гц), 86.01 (C⁹), 126.53 кв (CF₃, J_{C-F}=284.6 Гц), 113.99, 126.27, 127.26, 128.97, 130.49, 133.03, 141.73 (C_{аром}), 149.46 (C⁶), 156.66 д (C_{аром}

J_{C-F}=250.8 Гц), 162.41 (C¹⁰), 184.48 (C=O).

Знайдено, % : С 55.73; Н 3.44; N 9.43. [M+1]⁺
454. C₂₁H₁₆ClF₄N₃O₂. Розраховано, % : С 55.58; Н 3.55; N 9.26. М 453.82.

8-(4-Метоксибеніл)-8-(4-трифторометил)-9-(4-хлоробензоїл)-1,2,3,4,6,7-гексагідро-6H-піримідо[1,6-a]піримідин-6-он (IV е). Вихід 55 %, т.топл. 290–293 °С (етанол : ДМФА = 1:6). ІЧ-спектр, КВр, ν, см⁻¹: 1715 (C=O), 3240 (N-H). Спектр ЯМР ¹H, δ, м.ч.: 1.92–1.99 м (2H, CH₂), 3.49–3.88 м (7H, 2CH₂+CH₃O), 6.42 д (2H_{аром} J=7.6 Гц), 6.54 д (2H_{аром} J=7.4 Гц), 6.84–6.92 м (4H_{аром}), 8.54 с (1H, NH), 12.99 с (1H, NH). Спектр ЯМР ¹⁹F, δ, м.ч.: -74.69. Спектр ЯМР ¹³C, δ, м.ч.: 19.42 (CH₂), 20.92 (CH₂), 38.04 (CH₂), 55.02 (CH₃O), 64.43 кв (C⁸, J_{C-F}=27.4 Гц), 86.17 (C⁹), 127.32 кв (CF₃, J_{C-F}=282.6 Гц), 112.70, 125.19, 126.35, 126.83, 128.07, 139.77, 141.67, 158.44 (C_{аром}), 149.50 (C⁶), 155.78 (C¹⁰), 188.45 (C=O).

Знайдено, % : С 57.02; Н 4.04; N 8.91. [M+1]⁺
466. C₂₂H₁₉ClF₃N₃O₃. Розраховано, % : С 56.72; Н 4.11; N 9.02. М 465.85.

РЕЗЮМЕ. Циклоконденсацией 1-арил-2,2,2-трифторо-1-хлорэтилизотиоцианатов с циклическими α-ароил-N,N-кетенаминами синтезированы 7(8)-трифторметил производные имидазо[1,2-с]пириимидин-5(1H)-она и 6H-пириимидо[1,6-a]пириимидин-6-она.

SUMMARY. 7(8)-Trifluoromethyl derivatived of imidazo[1,2-c]pyrimidin-5(1H)-one and 6H-pyrimido[1,6-a]pyrimidin-6-one were synthesised by cyclocondensation of 1-aryl-1-chloro-2,2,2-trifluoroethylisocyanates with cyclic α-aroyl-N,N-ketenamines.

1. *Большут А.В., Вовк М.В.* // Журн. орган. фарм. хімії. -2003. -**1**, № 3–4. -С.26–44.
2. *Вовк М.В., Сукач В.А.* // Там же. -2005. -**41**, № 8. -С. 1261–1262.
3. *Sukach V.A., Bol'but A.V., Sinita A.D., Vovk M.V.* // Synlett. -2006. -№ 3. -P. 375–378.
4. *Sukach V.A., Bol'but A.V., Petin A.Yu., Vovk M.V.* // Synthesis. -2007. -№ 6. -P. 835–844.
5. *Вовк М.В., Пироженко В.В.* // Химия гетероцикл. соединений. -1994. -№ 1. -С. 424–428.
6. *Кушнір О.В., Сукач В.А., Вовк М.В.* // Журн. орган. хімії. -2009. -**45**, № 5. -С. 768–774.
7. *Кушнір О.В., Сукач В.А., Цымбал И.Ф., Вовк М.В.* // Там же. -2010. -**46**, № 5. -С. 716–722.
8. *Кушнір О.В., Сукач В.А., Вовк М.В.* // Журн. орган. фарм. хімії. -2010. -**8**, № 2. -С. 61–63.
9. *Huang Z.-T., Wang M.-X.* // Heterocycles. -1994. -**37**, № 2. -P. 1233–1262.

10. *Вовк М.В., Лебедь П.С., Пироженко В.В., Цымбал І.Ф.* // Журн. орган. хімії. -2004. -**40**, № 1. -С. 1715—1724.
11. *Вовк М.В., Лебедь П.С., Чернега А.Н. и др.* // Хімія гетероцикл. соединений. -2004. -№ 1. -С. 52—63.

12. *Kirk K.L.* // J. Fluor. Chem. -2006. -**127**, № 8. -Р. 1013—1029.
13. *Kirk K.L.* // Current Topics in Med. Chem. -2006. -**6**, № 14. -Р. 1447—1456.

Чернівецький національний університет ім. Ю.Федьковича
Житомирський національний агроекологічний університет
Інститут органічної хімії НАН України, Київ

Надійшла 07.02.2011

УДК 544.146.5:547.56

Т.А. Філіпенко, А.М. Ніколаєвський, Н.Ю.Грибова

ОСОБЛИВОСТІ АНТИОКСИДАНТНОЇ ДІЇ ФЕНОЛІВ ПРИ ОКИСНЕННІ ЕТИЛБЕНЗОЛУ В ЕМУЛЬСІЇ МАСЛО—ВОДА

Встановлено, що дія фенольних антиоксидантів при окисненні етилбензолу в емульсії має ряд особливостей, пов'язаних з впливом колоїдно-хімічних факторів системи. Антиоксидантна активність фенолів в емульсії етилбензол—вода залежить від розподілу фенолів між фазами, гідрофільно-ліпофільних властивостей молекул фенолів, їх поверхневої активності та кислотної дисоціації у водній фазі.

ВСТУП. Алкілароматичний вуглеводень — етилбензол (ЕТБ) застосовують як модельну систему при вивченні закономірностей радикально-ланцюгового окиснення органічних речовин та для оцінювання в таких процесах антиоксидантної активності (АОА) сполук. Рідкофазне окиснення ЕТБ у гомогенних системах є добре вивченим процесом, який ефективно гальмується фенольними антиоксидантами (АО) [1, 2]. Але потреби практики обумовлюють необхідність антиоксидантної стабілізації субстратів, які перебувають у гетерогенних системах, зокрема, в емульсіях (харчові продукти, ліки, косметичні вироби тощо). Закономірності гальмування таких процесів досліджені вкрай недостатньо, а результати застосування при цьому фенолів свідчать про суттєві особливості їх антиоксидантної дії в гетерогенних системах [3—4].

ЕКСПЕРИМЕНТ І ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВ. У попередніх роботах авторів [5] було доведено, що ініційоване азодізобутиронітрилом (АІБН) окиснення етилбензолу в емульсії масло—вода (1:4), стабілізованій додецилсульфатом натрію (ДДС), відбувається за радикально-ланцюговим механізмом, і швидкість цього процесу залежить від площі поверхні поділу фаз, концентрації в системі водної фази та емульгатору. У порівнянні з гомо-

генною системою (розчин ЕТБ в хлорбензолі 1:4) окиснення вуглеводню в емульсії йде повільніше. Зазначена емульсія була обрана в якості моделі для вивчення антиоксидантної дії фенолів. Досліджувались як жиророзчинні (іонол, фенозан та ін.), так і водорозчинні (галова, кавава кислоти та ін.) фенольні АО. Феноли, попередньо очищені перекристалізацією або сублимацією, розчиняли у спорідненій фазі до приготування емульсії. Емульсію ЕТБ—вода (1:4) готували диспергуванням етилбензолу у воді в присутності ДДС (0.03 М), концентрація АІБН у вуглеводні складала 0.01 М. Окиснення ЕТБ в емульсії проводили в реакторі барботажного типу з безперервною подачею в нього повітря при 343 К. За кінетикою процесу слідували за накопиченням у системі пероксидних сполук (ПС), концентрацію яких встановлювали йодометричним методом [6]. АОА фенолів характеризували періодом індукції (τ) окиснення етилбензолу, який відповідав часу досягнення в системі концентрації ПС 0.035 М, τ_0 — період індукції окиснення без фенолу. Коефіцієнт розподілу фенолів між вуглеводневою і водною фазами визначали після встановлення рівноваги (30 хв) розподілу при 20 °С, контролюючи концентрацію фенолу в ЕТБ фотоколориметричним методом після проведення реакції відновлення фенолом стабільного

© Т.А. Філіпенко, А.М. Ніколаєвський, Н.Ю.Грибова, 2011